

JADWIGA WIDOMSKA-PIESIK

Katedra Projektowania Krajobrazu
Akademia Rolnicza w Szczecinie

KRAJOBRAZ W ZAGOSPODAROWANIU TURYSTYCZNYM MIEJSCOWOŚCI NAD ZALEWEM SZCZECIŃSKIM

Streszczenie. Na pobrzeżu Zalewu Szczecińskiego jest zlokalizowany szereg miejscowości, wśród których miasto Wolin wyróżnia się wielkością, historią i aktywnością w zakresie podejmowania różnych wyzwań. W poszukiwaniu dróg rozwoju i odnowy Wolina wysiłki miasta koncentrują się na przekształcaniach zmierzających do uatrakcyjnienia krajobrazu miasta w kontekście jego relacji z funkcją turystyczną i modernizacją terenu dla potrzeb nowoczesnej turystyki.

Słowa kluczowe: krajobraz, rekreacja, turystyka, teren nadwodny

Wstęp

Turystyka uprawiana w województwie zachodniopomorskim dostosowana jest głównie do form krajobrazowych występujących na Pomorzu. Bardzo ciekawym regionem pod względem turystycznym, choć mało wykorzystanym, są tereny otaczające Zalew Szczeciński wraz z miejscowościami tam zlokalizowanymi oraz sam zalew doskonale nadający się do uprawiania różnych form turystyki wodnej.

Miasto Wolin leży na wyspie o tej samej nazwie. Wyspa przybrzeżna Wolin o pow. 245 km² od północy graniczy z Morzem Bałtyckim, a od południa z Zalewem Szczecińskim. Miasto położone nad rzeką Dziwną na południowo-wschodnim krańcu wyspy, jedno z najstarszych miast Pomorza Zachodniego, leży na prastarym szlaku komunikacyjnym łączącym nadmorskie miejscowości od Hamburga do Gdańska i przy szlaku wodnym łączącym Odrę z Bałtykiem (rys. 1). Miejscowość liczy około 5000 mieszkańców. Znana jest z odbywającego się corocznie w miejscu najstarszej osady Wolinian światowego Festiwalu Słowian i Wikingów.

Wolin w IX-XI wieku był samodzielnym państwem kupieckim zamieszkałym przez plemię Wolinian. W późniejszych wiekach przechodził skomplikowane dzieje, polityczne, gospodarcze i wojenne. W czasie II wojny światowej został zniszczony w 70%, a stare miasto uległo całkowitej zagładzie.

wśród lasów. Na wyspie w ośrodku o charakterze skansenu, gdzie wybudowano dotychczas dziewięć replik średniowiecznej zabudowy, bramy i rzeźby legendarnych bożków, odbywają się Warsztaty Archeologii Eksperymentalnej w „Centrum Słowian i Wikingów”. Przyszły skansen docelowo obejmować ma 27 chat o konstrukcjach charakterystycznych dla epoki wczesnego średniowiecza.

Zasoby kulturowe i przyrodnicze w Wolinie oraz w najbliższej jego okolicy to park miejski z rezerwatem archeologicznym (cmentarz kurhanowy wolinian z IX-XI wieku), Wzgórze Młynówka (cmentarzysko szkieletowe i ciałopalne wolinian z IX-XI wieku zawierające kilka tysięcy grobów), Srebrne Wzgórze (teren średniowiecznego grodu z zachowaną fosą i wałami ziemnymi o wysokości 3 m), ślady grodziska z IX-XII wieku, fragmenty murów obronnych z XIV wieku, stanowiska archeologiczne wokół miasta, wiatrak holenderski z XIX wieku, katedra św. Mikołaja z XIII wieku, ratusz neogotycki z XIX wieku, budynek poczty, zabytkowe domy z XIX wieku, dwór z XVIII wieku, zwodzone mosty: kolejowy i drogowy (czteroprzęsłowy most zwodzony o konstrukcji stalowej unikatowy w skali Europy), elewator zbożowy zbudowany z cegły na początku XX wieku. Środowisko przyrodnicze gminy kształtują m.in. wzgórze Pasma Wolińskiego, Mokrzyńskie Góry, lasy, rzeka Dziwna, półwysep Rów z ostoją ptactwa, wody zalewu oraz Woliński Park Narodowy z rzadkimi stanowiskami flory i fauny.

Walory turystyczno-krajobrazowe Wolina tworzą zasadniczo wartości kulturowe, które ukształtowała historia miejscowości wraz z zabytkami minionych epok oraz wartości przyrodniczo-krajobrazowe, w tym krajobraz nadwodny zalewu i rzeki oraz wewnętrzne krajobrazy miejskie.

Krajobraz miasta

Wśród terenów Wolina szczególnie wartościowych pod względem krajobrazowym wyróżniają się jednostki architektoniczno-krajobrazowe, które w planach zagospodarowania można określić jako nabrzeże w centrum miasta i rynek, refulat na mokradłach, plaża miejska, park miejski z rezerwatem archeologicznym, Wzgórze Młynówka, Srebrne Wzgórze.

Nabrzeże w centrum miasta z rynkiem miejskim

Tereny nadwodne położone są wzdłuż wybrzeża, nad rzeką, pomiędzy portem rybackim a estakadą i sąsiadują z zabudową centrum miasta z reprezentacyjnym placem przed urzędem miasta. Jest to centralny teren w strukturze i krajobrazie miasta, aktualnie mało zagospodarowany i urządzony. Teren ma niewielki spadek w kierunku rzeki. Rozciąga się z niego szeroka panorama na przeciwległy brzeg, na wyspę festiwalu w „Centrum Słowian i Wikingów”. Teren ten jednocześnie tworzy panoramę miasta oglądaną z innej strony, z wyspy i od strony rzeki, a przy wjeździe do miasta stanowi jego wizytówkę. Widok panoramiczny miasta ukazuje jego sylwetę z dominującą budowlą kościoła św. Mikołaja i ratusza. Harmonię widoku zakłóca blokowa zabudowa mieszkalna z lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku oraz zabudowa szeregowa przy kościele. Można wyróżnić wnętrza krajobrazowe utworzone przez szpalery drzew, ciągi komunikacyjne, plac przed ratuszem funkcjonujący jako parking i okazjonalny targ (rys. 2).

Rys. 2. Plan i widoki nabrzeża rzeki w centrum miasta
Fig. 2. Plan and the river embankment views in the city centre

Zagospodarowanie centralnego obszaru miejskiego w kontekście uwarunkowań rozwoju turystycznego powinno koncentrować się na podniesieniu atrakcyjności głównego obszaru w mieście poprzez rewaloryzację krajobrazu. Istotne elementy do wprowadzenia to promenada nad rzeką z miejscami widokowo-wypoczynkowymi, wprowadzenie kompozycji zieleni istotnych dla uzyskania harmonii krajobrazu, modernizacja terenu poprzez nowe funkcje terenu (teren imprez masowych, elementy małej gastronomii), kompozycja wnętrza krajobrazowych i panoram, zastosowanie zieleni osłonowej, kompozycji kwiatnych, głównie na rabatach na placu przed ratuszem, wykształcenie ciągów pieszych prowadzących z centrum i z placu na bulwar nadrzeczny, utworzenie otwartych i punktów widokowych na rzekę, wyspę i okolice, a także uporządkowanie panoramy miasta (rys. 3).

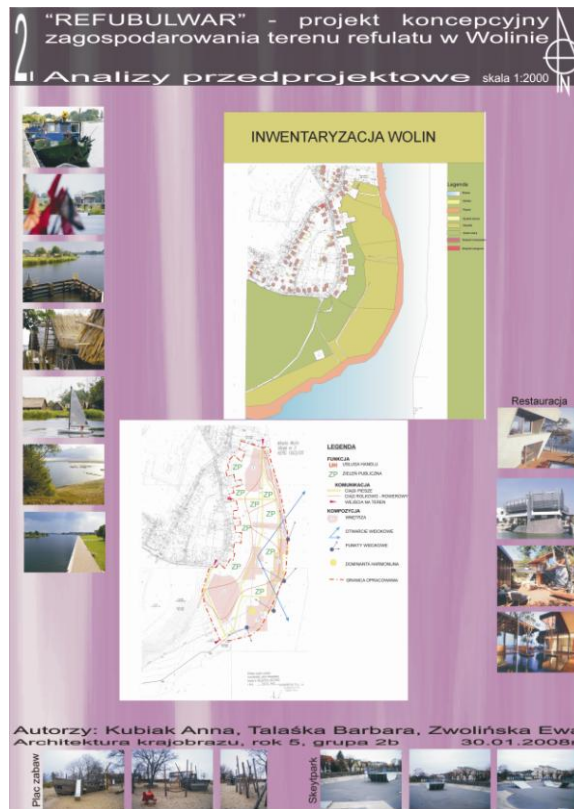

Rys. 3. Możliwości kształtowania krajobrazu miejskiego Wolina
Fig. 3. Possible concepts of the Wolin city landscape development

Refulat na mokradłach

Na południe od centrum miasta i uzbrojonego nabrzeża portu rybackiego rozciągają się mokradła wzdłuż brzegu Dziwny w kierunku zalewu. W tym samym kierunku prowadzi droga do parku miejskiego i do mniej zurbanizowanej części miasta. Tereny przybrzeżne w tej części zostały zasypane urobkiem z pogłębianego zalewu i tworzą refulat. Pod względem krajobrazowo-przyrodniczym jest to obszar bardzo interesujący. Oferuje otwarcia widokowe na obszar wodny rzeki i zalewu oraz unikalny świat przyrodniczy podmokłego terenu przybrzeżnego (rys. 4).

Rekultywacja i zagospodarowanie terenu refulatu powinno zmierzać do rewitalizacji terenu zdegradowanego ze szczególnym doбором roślin. Zaaranżowanie przestrzeni publicznej, atrakcyjnej pod względem przyrodniczym, to m.in. ekspozycja ekosystemów brzegowych, bagiennych itp. Środowisko przyrodnicze poddane stosownym zabiegom rekultywacyjnym stworzy nową przestrzeń wraz z aranżacją dla określonych funkcji, takich jak wypoczynek, edukacja, turystyka piesza na wytyczonym tu szlaku

Rys. 4. Teren nadrzeczny „refulatu”
Fig. 4. The riverside area

lub przestrzenie reprezentacyjne na ukształtowanym bulwarze. Obszar poprzez ukształtowane wnętrza krajobrazowe, otwarcia widokowe i panoramy uzyska nowe wartości i może stać się miejscem ekspozycji promujących miasto.

Plaża miejska

Obszar plaży miejskiej znajduje się w sąsiedztwie parku miejskiego, który przylega do zabudowy miejskiej od strony południowej. Prowadzi do niego zalesiona, utwardzona droga. Plaża została utworzona przez mieszkańców miasta i stanowi nieurządzony do plażowania teren. Położenie w stosunku do terenów zabudowy oraz warunki przyrodniczo-krajobrazowe określają ten teren jako bardzo atrakcyjny w aspekcie funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej. Właściwe funkcjonowanie obszaru oraz podniesienie walorów krajobrazowych uzyskać można dzięki zagospodarowaniu plaży, rozwiązaniu połączenia komunikacji pieszej i kołowej z parkiem i terenami nadwodnymi, ustalenie strefy wypoczynku aktywnego i biernego (rys. 5).

Rys. 5. Projekt zagospodarowania terenu plaży
Fig. 5. The project of the beach area development

Wnioski, kierunki rozwoju, projekty

1. Krajobraz Wolina stanowi istotny czynnik w kategorii wartości turystycznych miejscowości.
2. W planach zagospodarowania miasta krajobraz powinien zajmować naczelne miejsce, także w postaci studiów krajobrazu.
3. Konieczne jest dostosowania planów zagospodarowania przestrzennego miejscowości do wymagań współczesnej turystyki i aktualnego produktu turystycznego.
4. Opracowania architektoniczne i urbanistyczne krajobrazu Wolina swoim zakresem powinny podejmować problemy rewitalizacji krajobrazu i modernizacji terenu dla potrzeb nowoczesnej turystyki i tworzenia nowej jakości przestrzeni publicznej miasta.
5. Tereny nadwodne i ich krajobraz w obszarach zurbanizowanych mają strategiczne znaczenie dla rozwoju turystycznego miejscowości, a także odbudowania jej tożsamości.

Literatura

- ORŁOWSKA J., STANISŁAWSKI B., 2004. Saga o Jómzburgu, Festiwale Słowian i Wikingów w Wolinie. Wyd. Foka, Szczecin.
- PACEWICZ A., 2004. Rzeka w krajobrazie miasta. Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice.

Podstawy turystyki. 2000. Wyd. Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin.

Współczesne problemy ochrony krajobrazu. 2004. Zarząd Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych, Lublin.

CITY LANDSCAPE IN THE PROCESS OF TOURISM LAND DEVELOPMENT. THE CASE OF WATERSIDE TOWN OF WOLIN

Summary. Of the many resorts situated at the coastland of the Lagoon of the Oder river (Zalew Szczeciński), Wolin stands out with its size, history and creativity in dealing with current development challenges. One of the most important factors regarding Wolin's development is tourism. Searching for new ways of development, Wolin's efforts concentrate on how to make the city landscape more attractive for tourists and how to modernize the area to meet the needs of modern tourism. On the one hand, natural environment is strictly protected due to the current law. On the other hand, social and cultural needs cannot be ignored. A solution of this conflict has to be found.

Key words: landscape, recreation, tourism, riverside

Adres do korespondencji – Corresponding address:

Jadwiga Widomska-Piesik, Katedra Projektowania Krajobrazu, Akademia Rolnicza w Szczecinie, ul. Słowackiego 17, 71-434 Szczecin, Poland, e-mail: jadwiga.widomska_piesik@agro.ar.szczecin.pl

Zaakceptowano do druku – Accepted for print:

14.11.2008

Do cytowania – For citation:

Widomska-Piesik J., 2009. Krajobraz w zagospodarowaniu turystycznym miejscowości nad Zalewem Szczecińskim. *Nauka Przyr. Technol.* 3, 1, #27.